ASIANTUNTIJALAUSUNTO
HE 14/2018 vp
Kuuleminen 22.3.2018

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

Pvm/Datum/Date
21.3.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/1674/0004/2018

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Kuuleminen koskien hallituksen esitystä (HE 14/2018 vp) eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira on osallistunut monipuolisesti hallituksen esityksen valmisteluun sen eri vaiheissa. Esityksessä on yleisesti otettu huomioon Eviran esittämiä näkökantoja. Evira tukee esityksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia. Tämän lisäksi Evira haluaa saattaa maa- ja metsätalousvaliokunnan tietoon seuraavaa:

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla pääosa alue- ja paikallishallinnon tehtävistä siirretään uudistuksessa maakunnille. Evira pitää ehdotettua maakuntiin siirtyvää tehtäväkokonaisuutta uudistuksen tavoitteiden kannalta hyvänä. Evira pitää myös asianmukaisena maakuntien mahdollisuutta järjestää itsenäisesti niille osoitettujen tehtävien hoitaminen. Tehtävien hoidon järjestämisessä on luonnollisesti otettava huomioon asiakkaiden tasapuolinen kohtelu sekä yhtenäiset toimintatavat, jotka toteutuessaan säästäisivät sekä maakuntien että keskushallinnon voimavaroja. Tehtävien yhtenäinen järjestäminen maakunnissa helpottaa keskus- ja maakuntahallinnon yhteistyötä ja vuorovaikutusta tehtäviä hoidettaessa.

Eviralla on EU:n valvonta-asetukseen (nykyinen 882/2004, uusi 625/2017) perustuva tehtävä johtaa ja ohjata elintarviketurvallisuuden valvontaa valtakunnallisesti keskus-, alue- ja paikallistasolla. Valvonta-asetus muodostaa lakisääteisen kehikon, joka velvoittaa EU:n jäsenvaltiot suunnittelemaan, ohjaamaan ja varmistamaan koko valvontaketjun toimivuuden toimialan lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi ja lisäksi kouluttamaan ja auditoimaan valvontaviranomaisia sekä raportoimaan asetuksen mukaisten velvoitteiden toteutumisesta Suomessa vuosittain EU:lle. Valvonta-asetus myös velvoittaa nimenomaisesti siihen, että valvonnan tosiasiallinen koordinaatio on toteutettu ja varmistettu silloinkin, kun valvontatehtäviä on delegoitu paikallistasolle, kuten Suomessa nykyisin aluehallintoviranomaisille ja kunnille ja jatkossa maakunnille.

Kaikkia elintarvikeketjun valvontaan osallistuvia viranomaisia ohjataan valvonta-asetukseen perustuvalla VASU-suunnitelmalla ja sen perusteella laadituilla sektorikohtaisilla valvontasuunnitelmilla, joista säädetään ao. erityislaeissa. Nyt lausuttavana olevissa erityislakeja koskevissa lakimuutoksissa valvontasuunnitelmia koskevia säännöksiä on osittain yhtenäistetty ja tarkennettu ja niihin on lisätty viittauksia EU:n valvonta-asetukseen. Yhteisen hyödyn näkökulmasta toimialan tehtävien hoitamista yhtenäistävä suunnittelu, ohjeistus ja tuki ovat jatkossakin tarpeen maakuntauudistuksen henkeen soveltuvassa vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä.

Näiden yleisten toteamusten lisäksi Evira haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin lakiehdotuksissa esille tulleisiin asioihin. Evira on lausunut niistä jo aiemminkin ja osittain Eviran kommentit on otettu huomioon.

Eläinlääkintähuoltolaki/Laki eläinlääkäripalveluista

Hallituksen esityksessä on todettu eläinlääkintähuoltolakia koskevissa lausunnoissa otetun puolesta ja vastaan kantaa eläinlääkintähuoltolakiin (jonka nimi ehdotetaan muutettavaksi laiksi eläinlääkäripalveluista) esitettyyn säännökseen, jonka mukaan maakunta voisi tuottaa peruseläinlääkäripalvelun myös lemmikkieläimille omana toimintanaan yhtiöittämisvelvoitteen estämättä, kunhan se perii palvelusta maksun. Esitys on jätetty tältä osin ennalleen. Evira pitää erittäin hyvänä, että esitys on jätetty tältä osin ennalleen ja pitää hyvin tärkeänä, että sitä ei enää muuteta. Evira on koko ajan kannattanut sitä, että maakunta voisi ilman yhtiöittämisvelvoitetta tuottaa peruseläinlääkäripalvelut omana toimintanaan myös lemmikkieläimille, vaikka markkinoilla olisi saatavilla vastaavia palveluja. Tämä mahdollistaa virkasuhteisten eläinlääkärien säilymisen maakunnissa, mikä on merkittävää muun muassa eläintautiepidemioiden hoidossa.

Muuta

Eviran aiemman maakuntauudistusta koskevan lausunnon ehdotuksia siitä, että eräissä Eviran toimialan substanssisäädöksissä säädettäisiin kyseisten lakien mukaisten päätösten olevan viranhaltijapäätöksiä, ei ole hallituksen esityksessä huomioitu. Eläintautilakia ja lakia eläimistä saatavista sivutuotteista koskevissa ehdotuksissa on kuitenkin huomioitu toimivaltaa koskevien pykälien kohdalla tilanteet ja toimenpiteet, jotka kyseisillä säädöksillä täytäntöön pantavien Euroopan unionin säädösten mukaan kuuluvat virkaeläinlääkärille. Samoin eläintautilakiehdotuksessa on säädetty terveys- ja eläinlääkintötodistusten kuulumisesta nimenomaan virkaeläinlääkärin toimivaltaan ja joiltain muilta osin perusteluissa myös viitattu tilanteisiin, joissa maakunnan voisi olla tarpeellista antaa tehtävät nimenomaan eläinlääkäriviranhaltijan hoidettaviksi.

Säädettäessä tiettyjä päätöksiä viranhaltijapäätöksiksi syynä tälle voisi vaadittavan nimenomaisen koulutuksen lisäksi olla se, että valvontatoiminnassa syntyy tilanteita, joissa viranomaisella on velvollisuus puuttua asiaan mahdollisimman pikaisesti. Tällainen ripeä toiminta onnistuu parhaiten viranhaltijapäätösten yhteydessä. Esimerkiksi kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain mukaisessa valvonnassa voi syntyä pikaista reagointia vaativia tilanteita kasvintuhoojien torjuntatoimista, markkinointikielloista tms. päätettäessä. Siihen, että maakunnat tehtävien hoidon järjestämisestä päättäessään huomioisivat myös tämän kiireellisyysnäkökohdan, olisi syytä kiinnittää huomiota ainakin lakien esitöissä.

Evira pitää tarkoituksenmukaisena ja kaikkien osapuolien aikaa säästävänä sitä, että eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa toimivalta uhkasakon ja teettämisuhan asettamiseen on ehdotettu annettavaksi Eviran lisäksi myös maakunnille. Ei ole ollut tarkoituksenmukaista, että Evira tehostaisi paikallisten viranomaisten antamia kieltoja tai päätöksiä uhkasakolla tai teettämisuhalla sen sijaan, että paikalliset viranomaiset hoitaisivat asian itse.

Luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetussa laissa ELY-keskusten tilalle alueellisiksi valvontaviranomaisiksi muutetaan maakunnat. Eviran ja alueellisten viranomaisten välinen tehtävänjako jää ennalleen. Luomujärjestöt ovat kaivanneet luomuvalvontaan keskitetympää ratkaisua siten, että valvontaa tekeviä tahoja olisi vain yksi. Eviralla ei olisi ollut syytä vastustaa tällaistakaan ratkaisuvaihtoehtoa.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

Pvm/Datum/Date
21.3.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/1674/0004/2018

Lopuksi

Evira pitää tärkeänä maakuntauudistuksen toimeenpanoa siten, että uudistuksen päätavoitteet maakuntien elinvoimaisuudesta ja menestymisestä, yrittäjyyden vahvistamisesta sekä asiakasohjautuvuudesta, asiakkaiden osallistamisesta toimintaan ja asiakaspalvelun parantamisesta toteutuvat. Uudistukseen kytkeytyvien julkisen hallinnon palvelujen tulee yhdessä turvata edellytykset alueiden kasvun ja hyvinvoinnin lisäämiselle, kannattavalle yrittämiselle ja turvalliselle ruoantuotannolle. Ruoka, luonto ja maaseutu ovat maakuntien voimavara.

Tiina Lapveteläinen
Johtava lakimies